

Kontrollkäik Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Tartu kambris.

(1) 21.09.2011 viisid õiguskantsleri nõunikud koos meditsiinieksperdiga läbi etteteatud kontrollkäigu Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Tartu kambris (edaspidi Tartu kamber).

Tartu kamber on Politsei- ja Piirivalveameti struktuuriüksus, kus viibivad kriminaalmenetluses vahistatud isikud (sh süüdimõistetud isikud, kelle suhtes käib uus kriminaalmenetlus), arestialused, kriminaalmenetluses kahtlustatavana kinni peetud isikud ja vääртеomenetluse raames kinni peetud isikud. Samuti lühiajaliselt kinni peetud isikud (nt kainestatavad isikud).

Varasemalt on õiguskantsler Tartu kambrist kontrollinud 12.06.2008 ning 15.05.2009 (järelkontroll).

Kambreid on Tartu kambris kokku 30, neist 8 kainestuskambrid (30 kohta kainestamiseks). Tartu kambri maksimaalne ettenähtud kinnipidamiskohtade arv (ilma kainestuskambrist) on 34. Kontrollkäigu ajal oli Tartu kambris kokku 20 kinnipeetut. Kambri täituvus on käesoleval aastal olnud pisteliselt järgmine: 05.05.2011 – 34 isikut, 17.07.2011 – 24 isikut, 25.08.2011 – 15 isikut, 18.09.2011 – 15 isikut. Keskmise täituvuse on olnud aasta lõikes ca 75%.

Kambri ametnike kinnitusele on ca 50% kinnipeetutest vene keelt emakeelena kõnelevad ja 50% eesti keelt kõnelevad isikud.

Arestimaja avati 1999. aasta lõpus. Maja on 3-korruseline, kus B-tiib on arestimaja töösoon ja A-tiivas on arestikambrid koos Lõuna Prefektuuri teiste struktuuriüksuste ning koostööpartnerite haldusruumidega. Arestimaja keldrikorrusel asuvad kainestus- ja kinnipidamiskambrid ning kahel ülemisel korrusel kinnipidamiskambrid. Tartu kambri hoones on lisaks eriliigilistele kambritele ametnike tööruumid, lühiajaliste kokkusaamiste ruum, toidujagamiseks mõeldud köök, tervishoiutöötaja ruum ning kinnipeetute pesemisruumid ja kinnipeetutele mõeldud jalutushoovid (6).

Kambri personal koosneb politseiametnikest ja politseiteenistuses mitteolevatest töötajatest (spetsialistid). Üldarstiabi osutab Tartu kambris üldarst (perearst), kes viibib kohapeal üks kord nädalas. Muudel aegadel osutab meditsiiniteenust kiirabi.

(2) Kontrollkäigul kontrollis õiguskantsler, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokolliga artiklis 3 sätestatud riigi ennetusametuse funktsiooni, kuidas on tagatud inimeste põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäigu raames küsitleti viite kinnipeetut, kes valiti välja juhuvaliku teel. Lisaks kontrolliti erinevaidambreid, külastati toidujagamiseks mõeldud ruumi, pesemisruumi, lühiajaliste kokkusaamiste ruumi, ametnike tööruume ja jalutushoovi. Tervishoiuekspert kontrollis tervishoiuteenuste osutamise seadust.

Tartu kambris kontrolliti pisteliselt käesoleval aastal kambris viibinud isikute arvu (05.05.2011, 17.07.2011, 25.08.2011, 18.09.2011), kõikide kontrollkäigu ajal Tartu kambris olnud kinnipeetute isiklike toimikuid ning kambri töökorraldusega seonduvaid dokumente.

(4.1) Kinnipeetule ettenähtud õiguste tagamine

Vestlusest Tartu kambri ametnikega ja kinnipeetutega selgus, et ametnike vähesuse tõttu ei ole võimalik viia kinnipeetuid nädalavahetusel neile kehtiva õigusega ettenähtud igapäevasele jalutuskäigule. Samuti tingib olemasolevate ametnike suur töökoormus näiteks selle, et pesemisvõimalust ei tagata isikutele sagedamini kui kord nädalas.

Jalutamisevõimaluse tagamist puudutas õiguskantsler oma 12.06.2008 kontrollkäigu kokkuvõttes Tartu kambrisse.¹ Pesemisvõimaluse tagamist on õiguskantsler käsitlenud näiteks Politsei- ja Piirivalveameti Ida Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Jõhvi kambri kontrollkäigu kokkuvõttes.² Seetõttu ei pea õiguskantsler vajalikuks siinkohal uuesti korrata asjakohast õiguslikku põhjendust kõnealuste õiguste tagamiseks.

Arvestades Tartu kambri madalat täituvust, on õiguskantsler seisukohal, et pesemisvõimalus tuleks tagada kinnipeetutele rohkem kui üks kord nädalas. Samuti näeb õiguskord ette kinnipeetule õiguse viibida igal päeval (sh nädalavahetusel) vähemalt üks tund värskes õhus.

Eelnevast tulenevalt teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna Prefektuurile ettepaneku, leida võimalusi kindlustamiseks kinnipeetutele õigusaktides ettenähtud kõikide õiguste täiemahulist realiseerimist (värskes õhus viibimise võimalust igal nädalapäeval).

Samuti teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna Prefektuurile ettepaneku, tagada kambri madala täituvuse korral pesemisvõimalus kinnipeetutele sagedamini kui üks kord nädalas.

(4.2) Tervishoiuteenuste osutamine

Kontrollkäigule kaasatud meditsiinieksperit (üldarst) koostas hinnangu tervishoiuteenuste osutamise kohta Tartu kambris. Hinnangu aluseks oli ringkäik Tartu kambris, juulis ja augustis 2011 kainenema toodud isikute kohta koostatud protokollid koos kiirabikaartitega (19 juhtu) ja Tartu kambri tervishoiutöötajalt saadud andmed.

Ekspert tuvastas, et Tartu kambris on tervishoiuteenuste osutamiseks eraldi ruumid: arsti vastuvõtukabinet ja protseduuride tuba. Ruumid on lukustatud ja kasutusel ainult arsti vastuvõtu ajal, mis toimub 1 kord nädalas. Tervishoiutöötaja kabinetis on personalil käimine keelatud ning ruumi võti asub korrapidaja juures.

Eksperti andmetel on Tartu kambri tervishoiutöötaja perearsti kvalifikatsiooniga ja on pädev tegema otsuseid esmatasandimeditsiini vajadustest lähtudes.

Eksperti kinnitusele dokumenteerib Tartu kambri tervishoiutöötaja oma töö arvutis, mis on salasõnaga kaitstud ja juurdepääs andmetele on ainult temal endal. Vajadusel printib tervishoiutöötaja haigusloot välja ja annab haigele kaasa. Perearsti programmi arvutisse ostetud ei ole, seega puudub ka võimalus andmeid E-tervise terviseinfosüsteemi saata ja sealt

¹ Õiguskantsleri 10.07.2008 kiri nr 7-7/080613/0804954 ja sellele lisatud kontrollkäigu kokkuvõtte p 2.

² Õiguskantsleri 10.06.2009 kiri nr 7-4/090496/0903671 ja sellele lisatud kontrollkäigu kokkuvõtte p 4.5.

pöörduja kohta olemasolevaid andmeid vaadata, samuti ei saa vormistada digitaalretsepti (vajaminevad retseptid koostatakse paber kandjal).

Eksperti andmetel on käesoleva aasta mai kuni septembri kuu jooksul olnud Tartu kambri tervishoiutöötaja vastuvõtu koormus järgnev:

mai 2011 – esmaseid vastuvõtte 23, korduvaid 18, kokku 41 inimest;
juuni 2011 – esmaseid vastuvõtte 6, korduvaid 10, kokku 16 inimest;
juuli 2011 – esmaseid vastuvõtte 11, korduvaid 13, kokku 24 inimest;
august 2011 – esmaseid vastuvõtte 13 korduvaid 7, kokku 20 inimest;
september 2011 – esmaseid vastuvõtte 5 korduvaid 18, kokku 23 inimest.

Põhilised tervishoiuteenused, mida Tartu kambri tervishoiutöötaja peab osutama, on õmblusniitide eemaldamine, haavade sidumine. Olulise koormuse tekitavad Tartu kambris kinnipeetud narkomaanid, kel tekivad võõrutussündroomid: unehäired, valud, iiveldus. Samuti esineb sagedasti psühhiaatrilisi patsiente. Vajadusel suunab arst patsiendi psühhiaatrilisele konsultatsioonile kas SA TÜK Psühhiaatrikliinikusse või Tartu Vangla psühhiaatrilisele.

Ekspert toob oma arvamuses välja, et Tartu kambri patsientuuris on palju korduvalt vanglas viibinuid isikuid. Tervishoiutöötajal ei ole tihti teada, kes lähimal ajal vabastatakse või viiakse vanglasse. Arsti tööd pärsib omakorda see, kui kinnipeetu etapeeritakse teise arestimajja, mis tähendab ravi katkemist.

Kokkuvõtteks märgib ekspert, et Tartu kambris osutatakse kinnipeetavatele esmatasandimedit siini tasemel teenust 1 kord nädalas. Arvuliselt jääb patsientide vahemik ühes kuus 10 ja 46 arsti juurde pöörduja vahele.

Esmaabiks, sidumiseks ja lihtsamateks protseduurideks on vahendid Tartu kambris olemas. Ravimite varu on piisav ja asjakohane. Läbivaatusruum ja protseduuride tuba on sisustatud vastavalt esmatasandi meditsiiniabi andmise nõuetele.

Ekspert toob oma arvamuses välja puudusena asjaolu, et kainenemiskambrites viibijatele pidevat meditsiiniteenust ei pakuta. Alkoholi jooke tuvastab ametnik, täites protokollid, kus tuuakse ära joobetunnused. Lisaks fikseeritakse alkomeetria. Meditsiiniabi vajaduse kahtlusele kutsuvad kambri ametnik kiirabi. Kiirabi väljasõidu protokollid lisatakse joobeseisundi protokollile.

Enamusel isikutest, kelle kohta koostatud kainenemisele toimetamise protokolle ekspert hindas, oli alkomeetria vastav keskmisele või raskele joobele. Kainenemisele toimetamise protokollis kiirabi kutsumise vajadust eraldi ära ei märgita. Tähelepanuväärne on eksperti hinnangul asjaolu, et kiirabiteatistes on kõik patsiendid (kainenatava) psüühilise seisundi poolest orienteeritud ajas, kohas ja isikutes aga kainenemisele toimetamise protokollis on enamus märgitud ikkagi kontaktituteks ja nende orientatsioon tugevasti häirituks, mis on ka korrelatsiooniks alkomeetria näiduga.

Vestlusel kambri ametnikega selgus, et nende kogemus tervise seisundi hindamisel on piisav, et ohumärkide tekkimisel kutsuda kiirabi koheselt ja õigeaegselt. Rahutute kodanike vaigistamiseks lisavahendeid ei rakendata, väidetavalt piisab nendega rääkimisest.

Eksperti arvamusest lähtuvalt teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna Prefektuurile ettepaneku otsida võimalusi tervishoiutöötaja leidmiseks, kelle ülesanne oleks kainestuskambrites viibivatele isikutele tervishoiuteenuste osutamine.³

(5) Kokkuvõtteks

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna Prefektuurile kolm ettepanekut.

³ Üheks võimaluseks tervishoiutöötaja olemasolu kindlustamiseks Tartu kambri kainestusblokis on teha koostööd Tartu Tervishoiu Kõrgkooliga.